Strasbourg, 19 decembrie 2025

CEPEJ(2025)18Final

COMISIA EUROPEANĂ PENTRU EFICIENȚA JUSTIȚIEI (CEPEJ)

LINII DIRECTOARE PRIVIND UTILIZAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE GENERATIVE ÎN INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI

Adoptate în cadrul celei de-a 45-a reuniuni plenare a CEPEJ
(Strasbourg, 4 și 5 decembrie 2025)

Această traducere a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene și al Consiliului Europei. Conținutul său este responsabilitatea exclusivă a Consiliului Europei și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Uniunii Europene.

Traducere cofinanțată de Uniunea Europeană

Traducere neoficială, realizată în principal cu utilizarea unui sistem automat de traducere.
Versiunea originală este documentul în limbile engleză și franceză.

Cuprins

REZUMAT **3**
1. INTRODUCERE **4**
1.1. Preambul 4
1.2. IA generativă 4
1.3. IA generativă în contextul sectorului justiției 5
2. LINIILE DIRECTOARE **6**
2.1. Aspecte operaționale pentru IA generativă în instanțe 6
2.1.1. Începeți cu identificarea problemei, nu a soluției tehnice 6
2.1.2.1. Gestionarea cauzelor și administrarea judiciară 7
2.1.2.2. Gestionarea documentelor și prelucrarea informațiilor 7
2.1.2.3. Servicii de informare și asistență pentru utilizatori 7
2.1.2.4. Asistență la redactare și documentație judiciară 7
2.1.3. Fiți conștienți de aplicațiile necorespunzătoare 7
2.1.4. Preferați instrumentele personalizate și sigure în locul soluțiilor generice, standard disponibile pe piață 8
2.1.5. Asigurarea unei gestionări adecvate în implementarea sistemelor generative de IA 10
2.1.6. Fiți conștienți de modul în care părțile utilizează IA generativă 11
2.1.7. Asigurarea conștientizării și formării utilizatorilor de IA 12
2.2. Aspecte normative privind IA generativă în instanțe 13
2.2.1.1. Garanții pentru un proces echitabil 13
2.2.1.2. Principiul legalității, securității juridice și previzibilității 13
2.2.1.3. Exclusivitatea autorității judiciare 14
2.2.1.4. Responsabilitatea și supravegherea obligatorie a omului 14
2.2.1.5. Independența judiciară și natura neobligatorie a IA 14
2.2.1.6. Transparență și raționament adecvat 14
2.2.1.7. Dreptul de acces la o instanță 15
2.2.2. Dreptul la libertate și securitate (articolul 5 din CEDO) 15
2.2.3. Dreptul la viață privată și la protecția datelor (articolul 8 din CEDO) 15
2.2.4. Dreptul la un remediu efectiv (articolul 13 din CEDO) 16
2.2.5. Interzicerea discriminării (articolul 14 din CEDO și Protocolul nr. 12) 16
2.2.5.1. Principiul nediscriminării 16
2.2.5.2. Neutralitate și prevenirea activă a prejudecăților 16
2.2.6. Garanții suplimentare 16
2.2.6.1. Explicabilitatea și raționament transparent 16
2.2.6.2. Proporționalitate și prudență în implementarea IA generative 16
2.2.6.3. Răspunderea statului pentru daunele cauzate de utilizarea IA generative 17
2.2.6.4. Principiul echității și eficienței procedurale 17
3. GLOSAR **17**

REZUMAT

Prezentele linii directoare oferă un cadru pentru implementarea inteligenței artificiale generative (IA) în administrarea justiției, punând accentul pe asigurarea securității juridice, a independenței judiciare cu supraveghere umană efectivă, a transparenței și a trasabilității.

La început, instrumentele de uz general ale marilor companii de tehnologie reprezintă doar un prim pas; următorul pas este trecerea la soluții specializate și, după caz, la modele lingvistice de mari dimensiuni (LLM) locale sau la implementări cu control suveran asupra datelor și infrastructurii. Este esențial ca instrumentele să fie adaptate proceselor judiciare și implementate sub control public.

Implementarea acestor soluții se va face în conformitate cu Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO), Convenția-cadru a Consiliului Europei privind inteligența artificială (CETS 225), Convenția 108+ pentru protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și Carta europeană de etică a CEPEJ privind utilizarea inteligenței artificiale în sistemele judiciare și mediul acestora.

Prezentele linii directoare se bazează pe următoarele principii fundamentale: exercitarea puterii judiciare este responsabilitatea exclusivă a instanțelor; accesul efectiv la un judecător uman este întotdeauna garantat; rezultatele obținute prin intermediul IA generative nu sunt niciodată obligatorii; utilizarea IA generative în activitățile judiciare și în redactarea deciziilor trebuie să fie transparentă. Cerințele de confidențialitate impun pseudoanonimizarea datelor și controlul exclusiv al datelor și infrastructurii de către autoritatea publică competentă pentru furnizarea de servicii informatice către sistemul judiciar. Este esențial să se ia în considerare legalitatea, independența judiciară, nediscriminarea, dreptul la o cale de atac efectivă, precum și trasabilitatea și explicabilitatea raționamentului.

Se propune o implementare etapizată, cu proiecte-pilot, indicatori și posibilitatea de a inversa cursul, dacă este necesar. Această abordare se bazează pe principiul subsidiarității, care pune accentul pe identificarea nevoilor funcționale și pe luarea în considerare a soluțiilor tehnologice convenționale ca prioritate. IA generativă ar trebui utilizată numai atunci când soluțiile alternative sunt considerate ineficace sau ineficiente.

Utilizarea sa poate fi benefică într-o varietate de contexte profesionale, inclusiv gestionarea cauzelor, prelucrarea documentelor, serviciile de informare publică și sprijinul pentru redactarea documentelor judiciare de rutină. Atunci când este utilizat pentru a asista autoritățile judiciare în cercetarea și interpretarea faptelor și a legii, în aplicarea legii la seturi concrete de fapte sau în orice alt tip de sprijin pentru judecare, trebuie respectate cerințe stricte. Pentru a asigura o implementare reușită, este esențial să se efectueze evaluări *ex ante* aprofundate ale riscurilor și impactului înainte de orice implementare. În plus, punerea în aplicare a unor mecanisme de monitorizare și feedback continuu va permite atât instanței, cât și administrației justiției să efectueze ajustări și îmbunătățiri. În cele din urmă, formarea tuturor membrilor personalului instanței și a utilizatorilor sistemului este esențială pentru a asigura utilizarea efectivă a sistemului.

În cele din urmă, statul ar trebui să rămână responsabil pentru orice daune rezultate din utilizarea sistemelor de IA generativă în administrarea justiției, asigurându-se că utilizatorii dispun de căi efective de recurs și de remediere în caz de prejudiciu.

1. INTRODUCERE

1.1. Preambul

1. Prezentele linii directoare au scopul de a oferi sfaturi practice privind modul de implementare în condiții de siguranță a inteligenței artificiale generative (IA) în administrarea justiției. Ele se adresează autorităților responsabile de administrarea justiției și profesioniștilor din domeniul judiciar. Acestea ar trebui revizuite și actualizate periodic, în conformitate cu evoluțiile tehnologice recente.

2. Utilizarea IA în justiție trebuie să respecte drepturile garantate de Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO), Convenția-cadru a Consiliului Europei privind inteligența artificială și drepturile omului, democrația și statul de drept (CETS225), protecția datelor cu caracter personal în conformitate cu Convenția Consiliului Europei pentru protecția datelor cu caracter personal (CETS108), precum și principiile enunțate în Carta europeană de etică privind utilizarea inteligenței artificiale în sistemele judiciare și mediul acestora (Carta CEPEJ) și, după caz, Regulamentul (UE) 2024/1689 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iunie 2024 de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială (Legea privind IA).

3. Aceste linii directoare au fost elaborate de Grupul de lucru al CEPEJ privind justiția cibernetică și IA (CEPEJ-GT-CYBERJUST) pe baza contribuției experților.[1] Acestea iau în considerare lucrările preliminare ale CEPEJ, precum „Nota informativă privind utilizarea IA generative de către profesioniștii din domeniul judiciar în contextul profesional", „Reflecțiile Comitetului consultativ al CEPEJ privind inteligența artificială cu privire la modul în care inteligența artificială poate fi utilă pentru sistemul judiciar" și „1Raportul privind utilizarea inteligenței artificiale (IA) în justiție, pe baza informațiilor conținute în Centrul de resurse al CEPEJ privind justiția cibernetică și IA" și sunt ilustrate prin instrumentele prezentate în Centrul de resurse al CEPEJ privind justiția cibernetică și IA.

1.2. IA generativă

4. IA generativă este o ramură a IA care se concentrează pe învățarea mașinilor să creeze conținut nou care imită în mod convingător producțiile umane. În loc să se limiteze la clasificarea sau predicția datelor, aceste sisteme învață din seturi mari de date pentru a identifica tiparele și structurile subiacente, permițându-le să genereze text, imagini, muzică, videoclipuri și alte tipuri de conținut.[2]

5. În domeniul generării de text, evoluția instrumentelor de „procesare a limbajului natural" a permis software-ului automatizat să interpreteze și să genereze corect limbajul în mod natural. Anterior, înțelegerea limbajului uman reprezenta o provocare pentru software-ul de IA din cauza ambiguității și complexității sale, dar odată cu progresele înregistrate în domeniul învățării profunde, modelele au devenit capabile să învețe tiparele limbajului nostru și să producă răspunsuri sau texte coerente. Acest lucru a însemnat o schimbare de paradigmă în modul în care mașinile procesează și generează conținut din conținut textual.

6. Tehnologia din spatele IA generative se bazează pe învățarea profundă și arhitecturi avansate de rețele neuronale. În esență, aceste modele, cunoscute sub numele de *modele lingvistice mari* sau *LLM*, sunt antrenate cu volume mari de date pentru a identifica modele complexe (fie că sunt secvențe de cuvinte, pixeli de imagine sau note muzicale), ceea ce permite generarea de conținut nou care imită caracteristicile materialului original.

7. În ciuda caracterului său efectiv într-o gamă largă de sarcini și a adoptării sale în *chatboti*, IA generativă prezintă în prezent limitări, printre care se numără „halucinațiile". În generarea limbajului natural, o halucinație este un rezultat pe care modelul îl produce fără un suport fidel în datele de intrare sau în cunoștințele de referință: poate contrazice în mod explicit textul sursă (intrinsec) sau poate adăuga date

[1] Javier Ercilla Garcia, judecător, Spania.
[2] Warankar, M., & Patil, R. (2024). Inteligența artificială generativă. Revista internațională de cercetare științifică în inginerie și management, 8(04). doi:10.55041/IJSREM31146

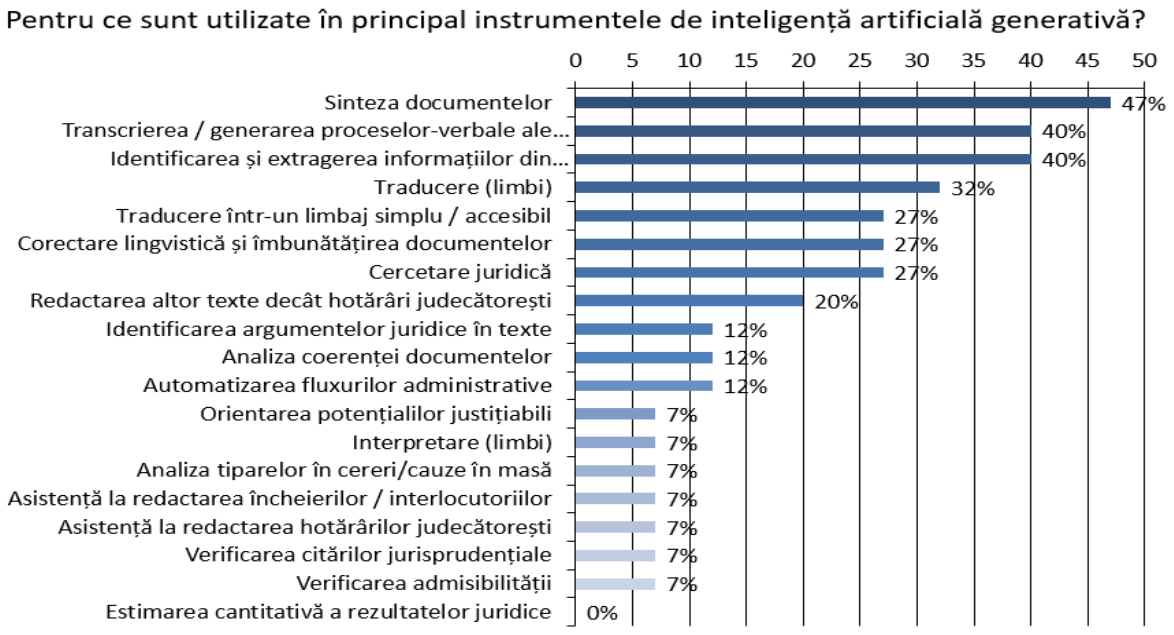
imposibile sau false (extrinseci). În esență, este vorba de informații inventate pe care sistemul le prezintă ca și cum ar fi fapte reale.[3]

8. Alte limitări demne de menționat se referă la potențialele probleme legate de drepturile de autor care decurg din datele de antrenare originale ale acestor modele, precum și la divulgarea nesolicitată a datelor de intrare către terți și reutilizarea acestora pentru antrenarea modelului de IA generativă, ceea ce ar putea constitui o încălcare a reglementărilor aplicabile în materie de protecție a datelor.

1.3. IA generativă în contextul sectorului justiției

9. Utilizarea soluțiilor generative de IA de către profesioniștii din domeniul justiției este în creștere, fie prin generarea de rezumate, corectarea textelor, redactarea fundamentelor juridice pe baza jurisprudenței, interacțiunea cu părțile litigante (explicarea sentințelor clienților) etc. Conform raportului *Future Ready Lawyer* 2024,[4] care a chestionat 712 profesioniști din domeniul juridic din Statele Unite și nouă țări europene, 68 % dintre firmele de avocatură și 76 % dintre departamentele juridice ale întreprinderilor utilizează IA generativă cel puțin o dată pe săptămână, iar mai mult de o treime o utilizează zilnic (35 % în departamentele juridice ale întreprinderilor și 33 % în firmele de avocatură). În Europa, Țările de Jos conduc în ceea ce privește utilizarea zilnică a IA generative, cu 42%, urmate de Germania, cu 38%. Aceste instrumente sunt utilizate în principal pentru automatizarea documentelor (67%), gestionarea timpului (66%) și planificarea strategică (62%). În plus, 58% dintre firmele de avocatură intenționează să își mărească investițiile în IA în următorii trei ani, iar 73% dintre departamentele juridice ale companiilor.

10. Conform unui sondaj realizat în octombrie 2025 în rândul membrilor Rețelei europene de justiție cibernetică a CEPEJ, 46 % dintre respondenți[5] au confirmat utilizarea IA generative în instanțe, dintre care 74 % se referă la aplicații standard/gata de utilizare (de exemplu, Microsoft Copilot, Chat GPT, DeepL) și 52 % la aplicații personalizate/adaptate (ambele opțiuni fiind posibile). Cele mai menționate utilizări ale IA generative se referă la rezumarea documentelor și la alte funcții de asistență editorială. Niciun respondent nu a menționat utilizarea IA generative pentru estimarea cantitativă a rezultatelor juridice (a se vedea figura 1).

[3] Ji, Z., Lee, N., Frieske, R., Yu, T., Su, D., Xu, Y., Ishii, E., Bang, Y., Chen, D., Dai, W., Chan, H. S., Madotto, A., & Fung, P. (2022). Studiu privind halucinațiile în generarea limbajului natural. arXiv. https://arxiv.org/abs/2202.03629

[4] Wolters Kluwer. (2024). Raportul studiului „Avocați pregătiți pentru viitor 2024": Inovație juridică: să profităm de viitor sau să rămânem în urmă ? Wolters Kluwer Legal & Regulatory. https://www.wolterskluwer.com/en/know/future-ready-lawyer-2024

[5] n=33 respondenți din 43 de state membre ale Consiliului Europei. Zecimale rotunjite la numere întregi.

Figura 1: Utilizarea IA generative în instanțe.

11. Diverse țări facilitează utilizarea instrumentelor generative de IA în administrația publică și în instanțele judecătorești prin acorduri de confidențialitate, protecția datelor privind utilizarea și garanții că aceste date nu vor fi reutilizate pentru reantrenarea modelelor.[6] [7]

12. În domeniul juridic, utilizarea IA generative a dus la procese cu citate juridice false,[8] [9] ceea ce a dus uneori la sancțiuni pentru utilizatorii săi.[10] Deoarece „halucinațiile" sunt inevitabile[11] sau, în cel mai bun caz, atenuabile,[12] conform stadiului actual al tehnologiei, acesta este un risc care trebuie luat în considerare atunci când se utilizează IA generativă în justiție, fără garanții adecvate de supraveghere umană.

2. LINIILE DIRECTOARE

2.1. Aspecte operaționale pentru IA generativă în instanțe

2.1.1. Începeți cu identificarea problemei, nu a soluției tehnice

13. Principiul neutralității tehnologice prevede că administrațiile publice ar trebui să se concentreze pe nevoile funcționale și, pe această bază, să selecteze soluții tehnologice care pot fi adaptate în timp. Această abordare vizează minimizarea dependențelor tehnologice, evitarea impunerii de implementări tehnice sau produse specifice și menținerea adaptabilității într-un mediu tehnologic în rapidă evoluție. Acest principiu ar trebui să se extindă la utilizarea IA generative în cadrul administrației judiciare prin intermediul unui **principiu al subsidiarității**, prin care administrațiile judiciare identifică mai întâi în mod clar nevoile funcționale și apoi iau în considerare diferite soluții tehnologice, convenționale sau noi, înainte de a opta pentru cea mai potrivită și mai puțin riscantă. Acest lucru nu ar trebui să împiedice instanțele să depună eforturi continue pentru a îmbunătăți eficiența justiției cu sprijinul tehnologiei, acolo unde este cazul, și nici să se abțină de la introducerea IA generative în cazuri de utilizare bine stabilite, care răspund unor nevoi funcționale bine identificate.

14. Atât instanțele, cât și administrațiile justiției se confruntă cu diverse provocări, printre care lipsa de personal, volumul mare de cereri colective, sarcinile repetitive de redactare, gestionarea ineficientă a dosarelor, întârzierile procedurale, dificultățile în găsirea jurisprudenței sau problemele de comunicare cu utilizatorii sistemului judiciar și lipsa de interoperabilitate între sistemele informatice utilizate în prezent.

15. Odată identificate nevoile și problemele operaționale în cadrul administrației, următorul pas este selectarea soluțiilor tehnice adecvate, în conformitate cu principiile neutralității tehnologice și subsidiarității IA.

---

[6] Artificial Lawyer. (24 aprilie 2025). Instanțele din Regatul Unit lansează Microsoft Copilot pentru judecători și actualizează regulile GenAI. https://www.artificiallawyer.com/2025/04/24/uk-courts-roll-out-microsoft-copilot-for-judges-update-genai-rules/

[7] El País (22 septembrie 2025). Știți deja ce este carpeta.jusitcia.es? Preluat de pe https://cincodias.elpais.com/extras/2025-09-22/ya-sabes-lo-que-es-carpetajusticiaes.html

[8] Weiser, B. (27 mai 2023). Iată ce se întâmplă când avocatul tău folosește ChatGPT. The New York Times. https://www.nytimes.com/2023/05/27/nyregion/avianca-airline-lawsuit-chatgpt.html

[9] MIT Sloan Teaching & Learning Technologies. (12 noiembrie 2024). Când IA greșește: abordarea halucinațiilor și prejudecăților IA. https://mitsloanedtech.mit.edu/ai/basics/addressing-ai-hallucinations-and-bias/

[10] Carrick, D., & Kesteven, S. (24 iunie 2023). Acest avocat american a folosit ChatGPT pentru a cerceta un dosar juridic, cu rezultate jenante. Cu toții putem învăța din greșeala lui. ABC News. https://www.abc.net.au/news/2023-06-24/us- lawyer-uses-chatgpt-to-research-case-with-embarrassing-result/102490068

[11] Xu, Z., Jain, S., & Kankanhalli, M. (2024). Halucinațiile sunt inevitabile: o limitare inerentă a modelelor de limbaj de mare capacitate. arXiv. https://arxiv.org/abs/2401.11817

[12] Nie, F., Yao, J.-G., Wang, J., Pan, R., & Lin, C.-Y. (iulie 2019). O rețetă simplă pentru reducerea halucinațiilor în realizarea suprafeței neuronale. În Actele celei de-a 57-a reuniuni anuale a Asociației pentru Lingvistică Computațională (pp. 2673-2679). Asociația pentru Lingvistică Computațională. https://doi.org/10.18653/v1/P19-1256

16. Atunci când se selectează cele mai potrivite soluții tehnice, trebuie luată în considerare eficiența costurilor. Aceasta ar trebui să includă factori precum consumul de energie, măsurile de securitate cibernetică, licențierea, întreținerea, costurile de dezvoltare și consultanță, pe lângă prețul inițial de achiziție.

2.1.2. Identificarea domeniilor adecvate pentru utilizarea IA generative[13]

2.1.2.1. Gestionarea cauzelor și administrarea judiciară

17. IA generativă ar putea realiza gestionarea predictivă a volumului de muncă prin analizarea modelelor istorice și crearea de baze de date jurisprudențiale organizate pe tipuri de cauze și subiecte. Aceste instrumente ar putea facilita identificarea modelelor argumentative în cererile similare, permițând detectarea procedurilor care pot fi soluționate în mod uniform atunci când ridică aceeași problemă juridică sau ajutând la alocarea cauzelor. IA generativă ar putea, de asemenea, să permită recunoașterea automată a problemelor litigioase prin compararea plângerilor și a răspunsurilor.

2.1.2.2. Gestionarea documentelor și prelucrarea informațiilor

18. IA generativă ar putea genera automat procesele-verbale ale ședințelor, ar putea întocmi indexuri tematice și cronologice pentru dosarele voluminoase și ar putea extrage date relevante din documente nestructurate. De asemenea, ar putea fi utilizată pentru a obține informații cheie, cum ar fi nume, date și sume, incorporându-le automat în șabloane predefinite.

2.1.2.3. Servicii de informare și asistență pentru utilizatori

19. IA generativă ar putea permite crearea de chatboti specializați pe teme juridice și de sisteme de orientare procedurală conversațională pentru cetățeni. Aceste aplicații trebuie concepute acordând o atenție deosebită acurateței informațiilor furnizate și clarității comunicării cu utilizatorii nespecializați, utilizând un limbaj simplu.

2.1.2.4. Asistență la redactare și documentație judiciară

20. IA generativă ar putea fi utilizată pentru crearea automată a documentelor procedurale standard, pentru asistență în redactarea ordinelor și verificarea coerenței documentelor. Aceasta ar putea genera rezumate structurate ale hotărârilor, documentelor procedurale și apelurilor, necesitând verificarea judiciară a conformității rezumatului cu originalul. De asemenea, ar putea facilita pregătirea documentelor, cum ar fi rapoarte, schițe sau hărți mentale, care prezintă o imagine de ansamblu a punctelor de acord și de dezacord.

21. În plus, ar putea fi utilizată pentru analiza plângerilor și a răspunsurilor cu sugestii de jurisprudență conexă; identificarea și sintetizarea jurisprudenței relevante pentru fiecare caz; analiza preliminară a apelurilor privind respectarea cerințelor formale și tehnice; și corelarea argumentelor dintre diferite documente procedurale, producând documente organizate în care răspunsul pârâtului este asociat în mod sistematic cu fiecare dintre argumentele reclamantului.

2.1.3. Fiți conștienți de aplicațiile necorespunzătoare

22. Legea UE privind IA (Regulamentul (UE) 2024/1689) stabilește interdicții specifice privind practicile de IA care sunt deosebit de relevante pentru administrarea justiției și IA potențial generativă. Articolul 5 din lege prevede următoarele practici de IA interzise, care pot servi drept

[13] Lista următoare nu este exhaustivă.

ilustrație și pentru țările care nu intră în domeniul său de aplicare: sisteme de IA care utilizează tehnici subliminale sau manipulative (articolul 5 alineatul (1) litera (a)); sisteme de IA care exploatează vulnerabilități (articolul 5 alineatul (1) litera (b)); Sisteme de evaluare socială (articolul 5 alineatul (1) litera (c)); Sisteme de evaluare a riscurilor pentru predicția infracțiunilor penale (articolul 5 alineatul (1) litera (d)); Sisteme de extindere a bazelor de date de recunoaștere facială (articolul 5 alineatul (1) litera (e)); Sisteme de inferență emoțională (articolul 5 alineatul (1) litera (f)).

23. În plus, deși nu este interzisă în mod explicit, Legea UE privind IA clasifică anumite sisteme de IA din domeniul justiției ca fiind de risc ridicat în conformitate cu anexa III, în special cele destinate să asiste autoritățile judiciare în cercetarea și interpretarea faptelor și a legii, precum și în aplicarea legii la seturi concrete de fapte. Aceste sisteme trebuie să respecte cerințe stricte, dar nu sunt interzise în mod categoric.

24. Deși LLM-urile pot fi utile în colectarea probelor în etapa de anchetă, acestea nu ar trebui să înlocuiască evaluarea judiciară a probelor, odată introduse în proces. Deși există ramuri ale IA logice și neuro-simbolice care integrează modele cauzale,[14] IA generativă nu are capacitatea de *„teorizare prospectivă și dezvoltare a logicii cauzale”.*[15][16]

25. Procesul decizional ar trebui să rămână sub controlul uman. Cauzele care necesită o interpretare normativă nouă sau o analiză a principiilor juridice abstracte nu ar trebui încredințate IA, având în vedere că aceasta nu are *„o înțelegere intrinsecă a ceea ce este adevărat sau fals în realitate”.*[17] De asemenea, utilizarea IA generative ar trebui evitată în chestiuni care necesită interpretarea evolutivă a reglementărilor recente, având în vedere că IA generativă poate prezenta limite în adaptarea înțelegerii sale la reglementări inovatoare dacă nu a fost special instruită în acest sens.[18]

26. Analiza constituționalității sau a conformității cu tratatele internaționale necesită un nivel de interpretare axiologică care depășește capacitățile actuale ale IA. Chiar dacă acest lucru nu ar fi valabil în viitor, problema poate fi lăsată doar la latitudinea judecății umane, deoarece afectează modul în care cetățenii au decis să se guverneze. Prin urmare, „spiritul epocii” fiecărui moment va influența „controlul constituționalității și al convenționalității”, iar acest lucru nu poate fi lăsat la latitudinea unei IA.

2.1.4. Preferați instrumentele personalizate și sigure în locul soluțiilor generice, standard disponibile pe piață

27. Distincția dintre instrumentele generice comerciale de IA generativă și IA generativă judiciară personalizată este extrem de relevantă pentru administrarea justiției, deoarece implică nu numai specificații tehnice, ci și aspecte fundamentale legate de protecția datelor, independența judiciară și integritatea procedurilor judiciare.

28. Instrumentele comerciale gratuite de IA generativă prezintă riscuri semnificative. Atunci când profesioniștii din domeniul judiciar utilizează servicii neoficiale de IA generativă, fie că sunt soluții comerciale gratuite sau cu plată, aceștia riscă să se angajeze în mod involuntar într-un transfer internațional de date, în principal către centrele de date din SUA, găzduite de companiile care furnizează aceste servicii. Aceste date devin ulterior disponibile în scopul reantrenării modelelor, fiind astfel eliminate efectiv de sub controlul administrativ judiciar. Astfel de practici încalcă principiile fundamentale ale protecției datelor.

[14] Colelough, B. C., & Regli, W. (2025). Neuro-symbolic AI in 2024: A systematic review. arXiv. https://arxiv.org/abs/2501.05435
[15] Felin, T., & Holweg, M. (2024). Teoria este tot ce ai nevoie: IA, cogniția umană și luarea deciziilor. Disponibil la: https://ssrn.com/abstract=4737265.
[16] Li, X., Cai, Z., Wang, S., Yu, K., & Chen, F. (2025). Un studiu privind îmbunătățirea capacității de raționament cauzal al modelelor lingvistice de mari dimensiuni. arXiv. https://arxiv.org/abs/2503.09326
[17] Ibid.
[18] Ercilla García, J. (2025). Justiție automatizată: între inteligențele artificiale care se prefac și cele care conving. Lex Social, Revista De Derechos Sociales, 15 (1), 1-39. https://doi.org/10.46661/lexsocial.11652

stabilite în Convenția 108+[19] și creează vulnerabilități inacceptabile în ecosistemul informațional judiciar.

29. Soluțiile comerciale generice de IA generativă, chiar și atunci când sunt oferite prin abonamente plătite, nu dispun, de obicei, de pregătirea specializată necesară pentru raționamentul juridic și documentația judiciară. Aceste instrumente, concepute pentru uzul general al consumatorilor, demonstrează o înțelegere limitată a terminologiei juridice, a cerințelor procedurale și a modelelor de raționament nuanțate caracteristice activității judiciare. Absența integrării cu baze de date juridice verificate crește riscul de „halucinații", generarea de dispoziții juridice inexistente sau jurisprudență denaturată, ceea ce reprezintă amenințări grave la adresa securității juridice.

30. În cazul recursului la soluții comerciale, implementarea IA generative în cadrul administrării justiției ar trebui să fie mediată exclusiv prin acorduri contractuale formale între autoritățile publice și furnizorii de servicii de IA. În cazul recursului la soluții interne, implementarea IA generative în cadrul administrării justiției ar trebui să fie mediată printr-o politică privind utilizarea IA în administrarea justiției[20] sau printr-un sistem mai amplu de securitate a informațiilor.[21] Aceste contracte sau politici ar trebui să stabilească cadre cuprinzătoare care să abordeze:

- Protocoale stricte de guvernanță a datelor care să asigure că nu există transferuri neautorizate către terți
- Proceduri obligatorii de distrugere a datelor după perioade de păstrare specificate
- Interdicții explicite privind utilizarea datelor judiciare pentru reantrenarea modelelor fără autorizație expresă
- Delimitarea clară a răspunderii pentru încălcarea securității datelor sau defecțiuni ale sistemului
- Respectarea reglementărilor naționale și europene privind protecția datelor
- Audituri de securitate periodice și cerințe de testare a penetrării
- Proceduri transparente de răspuns la incidente
- Mecanisme pentru implicarea continuă a părților interesate (de exemplu, consultări publice, comitete de supraveghere, evaluări periodice)

31. Modelele specializate de IA generativă judiciară reprezintă o cerință esențială pentru implementarea efectivă a IA în contexte juridice. Limbajul juridic constituie un domeniu tehnic cu terminologie specializată care adesea diferă semnificativ de uzul comun. Termeni precum *„considerație", „prejudiciu", „ordine publică" sau „bona fides"* au semnificații juridice specifice care diferă substanțial de definițiile lor cotidiene. Această complexitate semantică necesită modele generative de IA antrenate special pe corpusuri juridice din fiecare jurisdicție, asigurând utilizarea corectă a terminologiei juridice tehnice și interpretarea contextuală corectă.

32. Soluțiile juridice personalizate de IA generativă pot include:

- Integrarea cu baze de date juridice oficiale și surse jurisprudențiale verificate
- Instruire specifică jurisdicției privind texte juridice, hotărâri judecătorești și documente procedurale
- Capacități multilingve care reflectă diversitatea lingvistică a sistemelor judiciare europene
- Module specializate pentru diferite domenii ale dreptului (civil, penal, administrativ, constituțional)
- Sisteme integrate de verificare a citatelor, cu referințe încrucișate la registrele juridice oficiale
- Detectarea și semnalarea automată a potențialelor neconcordanțe juridice sau anacronisme

[19] Consiliul Europei. (2018). Convenția pentru protecția persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal [Convenția modernizată 108], Seria de tratate ale Consiliului Europei - nr. 223. Strasbourg.
[20] De exemplu, Comitetul tehnic de stat pentru administrația judiciară electronică din Spania (2024). Politica privind utilizarea inteligenței artificiale în administrarea justiției. O traducere în limba engleză poate fi găsită la: https://www.administraciondejusticia.gob.es/cteaje/normativa-complementaria.
[21] De exemplu, Decretul regal 311/2022 al Spaniei, care reglementează Schema de securitate națională.

33. Suveranitatea infrastructurii constituie un aspect esențial. Sistemele judiciare generative de IA ar trebui să funcționeze pe infrastructura aflată sub controlul exclusiv al autorităților judiciare sau al entităților guvernamentale atunci când se optează pentru modele open-source care rulează pe servere publice, sau în colaborare cu companii furnizoare atunci când se optează pentru modele comerciale.

2.1.5. Asigurarea unei gestionări adecvate în implementarea sistemelor generative de IA

34. Implementarea sistemelor generative de IA în administrația judiciară ar trebui să urmeze o abordare cuprinzătoare care să includă mai multe elemente cheie: o strategie de implementare treptată, cu procese adecvate de gestionare a schimbărilor și faze pilot cu evaluări pentru revizuire, analizarea atentă a modelelor de licențiere (tehnologie proprietară versus tehnologie open-source), asistență continuă din partea furnizorilor și cerințe de formare, audituri periodice, monitorizare și revizuire a performanței sistemului de IA și a riscurilor asociate.

35. Pentru a asigura o mai bună înțelegere a tehnologiei, precum și pentru a reduce potențialele bariere în calea adoptării și a facilita gestionarea schimbărilor, se sugerează ca implementarea IA generative în administrația justiției să urmeze o abordare graduală, pas cu pas, diferențiată în funcție de complexitatea și natura problemelor abordate:

Faza pregătitoare: Înainte de orice implementare, ar trebui efectuate audituri de pregătire instituțională, ar trebui asigurată formarea de bază a personalului, ar trebui stabilite protocoale de siguranță și ar trebui create comitete de supraveghere.

Prima fază: limitată la funcții administrative și de asistență de bază care nu au un impact direct asupra procesului decizional judiciar. Această fază ar trebui să se concentreze pe gestionarea documentelor și prelucrarea informațiilor, cum ar fi extragerea datelor relevante din documente nestructurate, obținerea informațiilor cheie (nume, date, sume) și încorporarea automată a acestora în șabloane predefinite. De asemenea, ar putea include gestionarea de bază a volumului de muncă prin analiza modelelor istorice și asistență în alocarea cauzelor. De asemenea, pot fi implementate servicii de informare de bază și asistență pentru utilizatori, cum ar fi sisteme de îndrumare procedurală în limbaj simplu pentru utilizatori și chatboti specializați pentru întrebări procedurale simple. Acestea ar trebui completate cu o declarație de exonerare de răspundere privind riscurile implicate. În această fază ar putea fi luată în considerare și transcrierea nesimultană a ședințelor. Atât instanțele, cât și administrația justiției ar trebui să evalueze impactul asupra volumului de muncă, să monitorizeze satisfacția utilizatorilor și să măsoare timpul de adaptare.

A doua fază: Extinderea către funcții mai sofisticate de analiză și asistență la redactare. Această fază ar trebui să cuprindă capacități avansate de gestionare a documentelor și de prelucrare a informațiilor, inclusiv generarea automată a proceselor-verbale ale ședințelor și corelarea argumentelor dintre diferite documente procedurale. Această fază ar putea să se extindă și la asistența la redactare și documentația judiciară, cu crearea automată a documentelor procedurale standard, asistență la redactarea ordinelor de rutină și verificarea coerenței documentelor. De asemenea, cu crearea de baze de date jurisprudențiale organizate pe tipuri de cauze și subiecte și recunoașterea automată a problemelor litigioase prin compararea plângerilor și răspunsurilor, precum și elaborarea de indexuri tematice și cronologice pentru dosarele voluminoase. Analiza jurisprudenței și sprijinul în luarea deciziilor ar trebui introduse pentru analiza preliminară a apelurilor privind respectarea cerințelor formale și tehnice. Instanțele ar trebui să efectueze teste A/B pentru compararea eficienței, să evalueze prejudecățile în luarea deciziilor și să analizeze modelele de utilizare.

A treia fază: Introducerea unor funcții analitice și consultative mai avansate, menținând o supraveghere judiciară strictă. Această fază necesită o evaluare pozitivă a fazelor anterioare, aprobarea specifică pentru fiecare subfază și protocoale de revenire clar definite. Această fază poate fi subdivizată în trei subfaze:

Subfaza inițială: Concentrarea pe cercetarea jurisprudenței și organizarea documentelor prin analiza plângerilor și a răspunsurilor cu sugestii de jurisprudență conexă, precum și identificarea și organizarea sistematică a jurisprudenței relevante pentru fiecare cauză în vederea examinării judiciare. Sprijinul pentru redactare ar trebui să includă generarea de rezumate structurate ale hotărârilor, documentelor procedurale și apelurilor, care necesită o verificare judiciară cuprinzătoare. Funcțiile avansate de gestionare a cauzelor ar putea facilita identificarea modelelor argumentative în cererile similare și detectarea procedurilor care pot ridica întrebări juridice similare.

Subfaza intermediară: Cercetarea aprofundată a jurisprudenței și organizarea documentelor pentru a sprijini pregătirea judiciară, furnizând precedente juridice organizate sistematic și jurisprudență relevantă pentru examinarea judiciară. Sprijinul în redactare ar putea include pregătirea documentelor preliminare, cum ar fi rapoarte, schițe și hărți mentale care prezintă o imagine de ansamblu a punctelor de acord și de dezacord între părți.

Subfaza avansată: În procedurile foarte standardizate, cu precedente juridice bine stabilite, IA generativă ar putea oferi asistență prin furnizarea unei analize cuprinzătoare a jurisprudenței, cu recunoașterea tiparelor în cauze similare, identificarea precedentelor procedurale și a potențialelor neconcordanțe pentru controlul judiciar și propunerea de proiecte care să includă jurisprudența relevantă. De asemenea, ar putea ajuta la redactarea de șabloane structurate pentru documente procedurale de rutină, pe baza practicilor judiciare stabilite, în timp ce analiza și luarea deciziilor obligatorii de către om ar rămâne în vigoare pentru toate hotărârile legale și judiciare și pentru aprobarea finală a fiecărui rezultat.

36. Toate cele de mai sus ar trebui aplicate ca proiecte-pilot în procedurile de ordonanță de plată, cererile evaluate pentru sume determinate, procesele verbale pentru sume mici, amenzile administrative standardizate sau cererile de muncă pentru sume necontroversate, în care toate probele sunt documentare.

37. Chestiunile care afectează drepturile fundamentale, care implică minori sau persoane incapabile sau care implică măsuri de privare de libertate necesită intervenția judiciară umană deplină, limitând IA generativă la funcții de asistență tehnică.

2.1.6. Fiți conștienți de modul în care părțile utilizează IA generativă

38. Atât instanțele, cât și administrația justiției ar trebui să stabilească protocoale clare pentru monitorizarea și gestionarea utilizării IA generative de către practicienii din domeniul juridic și părțile în proceduri. Acest lucru poate include obligativitatea părților și a reprezentanților lor legali de a divulga când au fost utilizate sisteme de IA generativă în pregătirea documentelor juridice, cercetarea cauzelor sau compilarea probelor, atunci când se consideră oportun.

39. Normele procedurale ar trebui să specifice obligația de a notifica utilizarea IA generative în pregătirea cauzelor, cu sancțiuni adecvate pentru nedivulgarea sau utilizarea excesivă a conținutului generat de IA fără o verificare corespunzătoare.

40. Instanțele ar trebui să fie deosebit de vigilente în ceea ce privește multiple forme de abateri legate de IA, printre care: prezentarea de probe fabricate, citate juridice inexistente sau conținut generat de IA care nu a fost verificat în mod adecvat de profesioniști calificați; încercări de manipulare a sistemelor de IA prin intermediul unor indicații sau instrucțiuni ascunse în documente, cum ar fi text invizibil, formatare neobișnuită sau instrucțiuni microscopice încorporate, menite să

compromiterea analizei asistate de IA; și utilizarea IA generative pentru a crea videoclipuri frauduloase sau dovezi grafice. Toate aceste practici trebuie reglementate atât din punct de vedere procedural, cât și penal.

41. Pentru a menține echitatea procedurală și egalitatea armelor, instanțele ar trebui să se asigure că toate părțile au acces egal la informații despre utilizarea IA generative în cadrul procedurilor și că nicio parte nu obține un avantaj nejustificat prin asistența IA nedivulgată.

2.1.7. Asigurarea conștientizării și formării utilizatorilor de IA

42. Judecătorii, procurorii, personalul administrativ și tot personalul judiciar ar trebui să beneficieze de o formare adecvată pentru a înțelege, gestiona și evalua critic instrumentele de IA generativă disponibile și cele existente pe piață. Formarea specializată și sensibilizarea sporită cu privire la potențialul și limitele acestor instrumente vor asigura utilizarea etică și efectivă a tehnologiei, păstrând întotdeauna judecata umană în procesul de luare a deciziilor.

43. Implementarea IA în administrarea justiției ar trebui să se caracterizeze prin transparență și automatizare. Pentru a asigura certitudinea și coerența, judecătorii nu ar trebui să fie nevoiți să efectueze operațiuni specifice pentru a activa sistemul; utilizarea acestuia ar trebui să fie prestabilită de legile procedurale.

44. Competențele de bază ale judecătorilor ar trebui să se concentreze pe menținerea și aplicarea judecății lor critice, o calitate inerentă și așteptată de la funcția judiciară, evaluând riguros fiecare rezultat furnizat de IA. Acest lucru implică evitarea unei atitudini complezente sau pasive față de sugestiile tehnologice și adoptarea, în schimb, a unei atitudini critice, chiar disidente, față de anumite alternative sau propuneri generate de aceste sisteme.

45. Dacă judecătorii vor fi echipați cu sisteme generative de IA cu care pot interacționa direct, aceștia ar trebui să beneficieze de o formare specializată în utilizarea acestora (inginerie promptă, inginerie contextuală etc.). Aceștia ar trebui să dobândească o înțelegere tehnică solidă a limitărilor inerente ale acestor modele: sfera capacităților lor, domeniile în care tind să eșueze, punctele forte și tipurile de interogări care nu sunt viabile sau adecvate din punct de vedere tehnic.

46. Judecătorii ar trebui să fie capabili să analizeze și să pună la îndoială rezultatele IA generative, identificând potențiale prejudecăți, inconsecvențe sau limitări în raționament. Aceștia ar trebui să elaboreze criterii pentru a evalua când și cum este adecvat să se utilizeze IA generative în diferite tipuri de cauze și să dobândească capacitatea de a trece în mod eficient de la surse tradiționale (cum ar fi bazele de date de jurisprudență și articolele doctrinare) la sisteme IA generative pentru a obține cele mai relevante și fiabile informații.

47. Judecătorii ar trebui să fie instruiți pentru a evita așa-numitul „efect de bulă”, care apare atunci când un judecător, impresionat de eficiența și acuratețea aparente ale sistemelor de IA generativă, dezvoltă o încredere excesivă în jurisprudența, rapoartele sau rezumatele pe care acestea le furnizează, riscând să renunțe la consultarea independentă a bazelor de date originale de jurisprudență și să ignore documentele de bază.

48. Ar trebui elaborată o politică de formare continuă pentru noile instrumente generative de IA pe măsură ce acestea apar, precum și pentru progresele înregistrate de IA în diferite domenii care afectează justiția (generarea de imagini, videoclipuri, voci etc.). Instituțiile judiciare ar trebui să stabilească mecanisme sistematice pentru a ține profesioniștii din domeniul judiciar la curent cu capacitățile emergente ale IA și cu implicațiile potențiale ale acestora pentru administrarea justiției. Acest lucru ar trebui să includă înțelegerea noilor forme de probe generate de IA, detectarea falsurilor profunde și a conținutului sintetic, precum și adaptarea la metodele în evoluție de manipulare digitală care pot afecta procedurile judiciare. O astfel de formare ar trebui actualizată periodic pentru a reflecta stadiul actual al tehnologiei IA generative și aplicațiile sale

în contextul juridic. Pentru a asigura coerența în aplicare, s-ar putea lua în considerare elaborarea unor programe de formare standardizate.

2.2. Aspecte normative privind IA generativă în instanțe

49. Implementarea sistemelor de IA generativă în mediul judiciar necesită o evaluare aprofundată în raport cu principiile juridice fundamentale stabilite de cadrele juridice europene și de dispozițiile constituționale naționale. Pentru a garanta respectarea acestor principii juridice, ar putea fi utilizate instrumentul de evaluare CEPEJ[22] și metodologia de analiză a impactului HUDERIA[23].

2.2.1. Dreptul la un proces echitabil și independența justiției (articolul 6 din CEDO)[24]

2.2.1.1. Garanții pentru un proces echitabil

50. Sistemele generative de IA pot compromite echitatea procedurală prin procese decizionale opace, recomandări automatizate inexplicabile sau avantaje procedurale inegale care decurg din accesul diferențiat al părților la instrumente tehnologice avansate[25].

51. Garanțiile tehnice derivate din aceste dispoziții ar trebui să includă implementarea de sisteme de IA explicabile,[26] trasabilitatea completă a proceselor de raționament ale IA,[27] accesul egal al tuturor părților la rezultatele generate de IA și mecanisme tehnice care să asigure o egalitate reală a armelor.[28] Sistemele de IA care sprijină deciziile judiciare ar trebui să furnizeze rezultate care să fie atât explicabile și fiabile în mod demonstrabil, cât și ușor de înțeles pentru experții non-tehnici. De asemenea, acestea ar trebui să pună în aplicare măsuri pentru a reduce la minimum inexactitățile, pentru a asigura respectarea raționamentului juridic corect și pentru a proteja securitatea datelor.

2.2.1.2. Principiul legalității, securității juridice și previzibilității

52. Sistemele generative de IA care produc „halucinații juridice” sau fac referire la dispoziții juridice inexistente prezintă riscuri grave pentru securitatea juridică și statul de drept.

53. Implementarea IA nu ar trebui să submineze previzibilitatea și coerența deciziilor judiciare. Sursele de informații, criteriile și metodologiile utilizate de modelele generative de IA ar trebui să fie documentate în detaliu și justificate în mod clar pentru a preveni introducerea incertitudinii sau arbitrarului în procesele judiciare.

54. Garanțiile tehnice ar trebui să includă validarea automată a citatelor juridice, utilizarea exclusivă a surselor juridice oficiale certificate și sisteme de alertă pentru conținutul generat care nu poate fi verificat în bazele de date juridice oficiale.[29]

---

[22] Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ). (4 decembrie 2023). Instrument de evaluare pentru operaționalizarea Cartei etice europene privind utilizarea inteligenței artificiale în sistemele judiciare și mediul lor. Consiliul Europei.

[23] Consiliul Europei, Comitetul pentru inteligență artificială. (28 noiembrie 2024). Metodologie pentru evaluarea riscurilor și a impactului sistemelor de inteligență artificială din perspectiva drepturilor omului, democrației și statului de drept (metodologia HUDERIA). Consiliul Europei.

[24] Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, 4 noiembrie 1950, ETS nr. 5, 213 U.N.T.S. 221. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG

[25] Articolul 6 § 1 din CEDO garantează dreptul la *„(...)* o *audiere echitabilă și publică într-un termen rezonabil de către un tribunal independent și imparțial, instituit prin lege”.*

[26] Nivelul de înțelegere a modului în care sistemul bazat pe IA a ajuns la un anumit rezultat, a se vedea ISO/IEC TR 29119 - 11:2020

[27] Obligativitatea organizațiilor de a păstra jurnale detaliate ale operațiunilor IA, inclusiv intrările de date, deciziile modelului, erorile și interacțiunile utilizatorilor, a se vedea ISO/IEC 42001:2023

[28] Instrumentul de evaluare al CEPEJ identifică ca risc nr. 8: *„Riscul unui avantaj nejustificat pentru una dintre părțile la proces”.*

[29] Instrumentul de evaluare CEPEJ identifică ca risc nr. 11: *„Riscul generării și utilizării de dispoziții legale inexistente de către IA generativă*”.

2.2.1.3. Exclusivitatea autorității judiciare

55. Competența jurisdicțională revine exclusiv judecătorilor, în conformitate cu dispozițiile constituționale și legale. Luarea deciziilor, raționamentul juridic și evaluarea probelor nu ar trebui delegate sistemelor de IA generativă; astfel de sisteme pot fi utilizate exclusiv pentru sarcini auxiliare sau pregătitoare care sprijină, dar nu înlocuiesc niciodată, judecata umană a organului judiciar.

2.2.1.4. Responsabilitatea și supravegherea obligatorie a omului

56. Judecătorii păstrează responsabilitatea finală și exclusivă pentru toate deciziile judiciare, indiferent de asistența tehnologică utilizată în procesul de luare a deciziilor. Funcționarii judiciari ar trebui să înțeleagă pe deplin limitele oricărui sistem generativ de IA utilizat și ar trebui să examineze cu atenție toate rezultatele generate de IA înainte de a le încorpora în acte sau decizii judiciare.

2.2.1.5. Independența judiciară și natura neobligatorie a IA

57. Independența judiciară[30] poate fi subminată atunci când judecătorii sunt supuși unei presiuni directe sau indirecte de a urma recomandările generate de IA, limitându-le astfel libertatea de judecată, interpretarea juridică și procesele autonome de luare a deciziilor. Această independență ar trebui să se extindă la libertatea față de constrângerea tehnologică sau prejudecățile sistematice introduse prin recomandările IA. Judecătorii ar trebui să își păstreze dreptul de a renunța la primirea sugestiilor IA.

58. Recomandările, sugestiile sau rezultatele generate de sistemele de IA nu trebuie să fie niciodată obligatorii pentru judecători, iar utilizarea lor nu trebuie să fie obligatorie, păstrându-se astfel pe deplin independența judiciară în interpretarea juridică, motivarea și adoptarea deciziilor. Judecătorii nu trebuie să fie obligați să justifice în mod specific abaterea de la propunerile sau recomandările generate de sistemele de IA.

59. Proiectarea modelelor generative de IA nu ar trebui să acorde prioritate maximizării capacităților lor de persuasiune, pentru a minimiza riscul ca influența psihologică nejustificată și prejudecățile legate de automatizare să aibă un efect negativ asupra imparțialității și libertății judiciare în evaluarea opiniilor judiciare generate de IA.

60. Măsurile tehnice de protecție ar trebui să fie proporționale cu riscurile sistemului și să includă proiectarea modelelor generative de IA strict ca instrumente auxiliare fără caracter obligatoriu, eliminarea oricăror mecanisme care obligă sau presează judecătorii să justifice abaterea de la sugestiile algoritmice, efectuarea de evaluări riguroase înainte de orice utilizare a instrumentelor de IA, realizarea de audituri tehnice independente și furnizarea de mecanisme și formare continuă pentru a preveni apariția prejudecăților legate de automatizare și pentru a păstra judecata autonomă umană. [32]

2.2.1.6. Transparență și raționament adecvat

61. Ar trebui să se documenteze în mod clar dacă IA generativă este utilizată în orice aspect al procesului decizional judiciar.[33] Părțile au dreptul să știe care elemente ale unei hotărâri judiciare au fost asistate de sisteme de IA generativă.

---

[30] Articolul 6 § 1 din CEDO prevede judecarea cauzei de către un *„tribunal independent și imparțial, instituit prin lege”.*

[31] Salvi, F., Horta Ribeiro, M., Gallotti, R. și West, R. (2024). Despre puterea de convingere conversațională a modelelor lingvistice de mari dimensiuni

: un studiu controlat randomizat. Preprint arXiv arXiv:2403.14380

[32] Instrumentul de evaluare CEPEJ identifică ca risc nr. 12: *„Riscul de lipsire de putere și limitare a responsabilității judecătorului prin utilizarea unei IA inexplicabile”.* Cadrul HUDERIA permite evaluarea recurentă a potențialelor efecte adverse ale IA asupra autonomiei judiciare.

[33] Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției. (31 ianuarie 2025). Reflecții ale AIAB privind utilizarea inteligenței artificiale în sistemele judiciare (CEPEJ-AIAB(2025)1Rev5).

2.2.1.7. Dreptul de acces la o instanță

62. Acest drept fundamental este potențial compromis de sistemele automatizate care înlocuiesc sau împiedică accesul la procesul decizional judiciar uman, afectând dreptul la judecata umană în materie judiciară.

63. Măsurile tehnice de protecție ar trebui să garanteze accesul efectiv la un judecător uman, să limiteze IA generativă la funcții strict asistențiale și să interzică automatizarea totală a deciziilor judiciare. [34]

2.2.2. Dreptul la libertate și securitate (articolul 5 din CEDO)

64. Deciziile care afectează libertatea personală necesită cel mai înalt nivel de supraveghere și justificare umană. Sistemele de IA generativă care influențează detenția, arestul preventiv sau măsurile preventive fără o examinare umană adecvată și o justificare transparentă prezintă riscuri semnificative pentru libertățile fundamentale. [35]

65. Introducerea IA în funcțiile judiciare ar trebui să urmeze o abordare progresivă, incrementală, limitată inițial la sarcini administrative sau proceduri standardizate cu rezultate previzibile. Precizia, efectivitatea și siguranța IA generative ar trebui evaluate riguros înainte de extinderea la funcții judiciare mai sensibile.

66. Garanțiile tehnice ar trebui să includă sisteme generative de IA care promovează alternative la închisoare, explicații obligatorii, lizibile de către oameni, ale recomandărilor generate de IA care afectează libertatea și o revizuire umană cuprinzătoare a fiecărei decizii asistate de IA în care ar putea fi aplicată privarea de libertate.

2.2.3. Dreptul la viață privată și la protecția datelor (articolul 8 din CEDO)

67. Confidențialitatea și protecția datelor cu caracter personal ar trebui să fie asigurate în cazul utilizării sistemelor de IA generative. Toate tehnologiile și datele utilizate ar trebui să rămână sub controlul exclusiv al sistemului judiciar, pentru a preveni accesul neautorizat, scurgerile de informații sau interferențele externe și pentru a păstra suveranitatea instituției asupra informațiilor. Datele judiciare ar trebui să rămână sub controlul exclusiv al autorităților judiciare. Instanțele ar trebui să păstreze capacitatea de a schimba furnizorii de IA fără a pierde funcționalitatea, precum și dreptul de a verifica algoritmii și datele de instruire prin procese de audit continuu.

68. Măsurile tehnice de protecție pot include pseudoanonimizarea obligatorie a datelor cu caracter personal la nivel local înainte de încărcarea acestora în sistemul de IA, executarea modelelor de IA pe infrastructura controlată de guvern sau pe infrastructura disponibilă comercial; în acest din urmă caz, prin intermediul unor acorduri contractuale formale între autoritățile publice și furnizorii de servicii tehnologice, precum și punerea în aplicare a unor protocoale stricte de protecție a datelor. [36]

[34] Instrumentul de evaluare al CEPEJ identifică ca risc nr. 6: *„Riscul ca IA să înlocuiască accesul la judecător".*

[35] Articolul 5 alineatul (1) din CEDO protejează dreptul la libertate, sub rezerva unor excepții strict definite și legale. Articolul 5 alineatul (2) stabilește dreptul de a fi informat *„despre motivele arestării sale".* Articolul 5 alineatul (4) garantează dreptul la controlul judiciar al legalității detenției.

[36] Instrumentul de evaluare CEPEJ identifică ca risc nr. 2: *„Riscul divulgării datelor cu caracter personal sau a secretelor comerciale*". Cadrul de analiză a impactului asupra confidențialității HUDERIA abordează în mod specific riscurile divulgării neautorizate a datelor sensibile prin metodologia sa de analiză a riscurilor COBRA.

2.2.4. Dreptul la un remediu efectiv (articolul 13 din CEDO)

69. Sistemele automatizate bazate pe IA nu ar trebui să împiedice accesul efectiv la căi de atac sau la controlul jurisdicțional. [37]

70. Garanțiile tehnice ar trebui să asigure revizuirea obligatorie de către om a deciziilor asistate de IA și să stabilească proceduri specifice de remediere pentru contestarea deciziilor automatizate sau *„influențate de IA*".

2.2.5. Interzicerea discriminării (articolul 14 din CEDO și Protocolul nr. 12)

2.2.5.1. Principiul nediscriminării

71. Prejudecățile algoritmice din sistemele generative de IA prezintă riscuri semnificative de replicare sau amplificare a discriminării existente în ceea ce privește caracteristicile protejate, putând încălca principiile fundamentale ale egalității. [38]

72. Măsurile tehnice de protecție ar trebui să includă audituri periodice privind prejudecățile, curățarea și echilibrarea datelor, condiții de regularizare a echității în timpul formării (cum ar fi paritatea demografică sau constrângerile privind egalitatea șanselor), teste contrafactuale/A-B și monitorizarea continuă a indicatorilor de discriminare.[39]

2.2.5.2. Neutralitate și prevenirea activă a prejudecăților

73. Sistemele de IA ar trebui evaluate periodic pentru a detecta și atenua prejudecățile, asigurându-se că acestea nu perpetuează discriminările existente și nu creează noi forme de inegalitate în procesul de luare a deciziilor judiciare. Monitorizarea sistematică a prejudecăților în ceea ce privește toate caracteristicile protejate este obligatorie.

2.2.6. Garanții suplimentare

2.2.6.1. Explicabilitatea și raționament transparent

74. Sistemele de IA utilizate în sfera judiciară ar trebui să ofere explicații clare și ușor de înțeles cu privire la calea urmată pentru fiecare rezultat sau recomandare, astfel încât operatorii judiciari să le poată verifica în mod critic. În acest scop, sistemele ar trebui să dezvăluie procesul lor intern de inferență într-un mod transparent și verificabil, asigurând o aliniere substanțială și evitând simulările superficiale de conformitate care maschează logica lor reală.[40] Sistemele ar trebui să poată indica sursele specifice ale fiecărei declarații generate. Ar trebui utilizate numai modele interpretabile care dezvăluie procesele interne de luare a deciziilor.

2.2.6.2. Proporționalitate și prudență în implementarea IA generative

75. Introducerea IA în funcțiile judiciare ar trebui să urmeze o abordare progresivă, incrementală, limitată inițial la sarcini administrative sau proceduri standardizate cu rezultate previzibile.

---

[37] Articolul 13 din CEDO stabilește că *„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale."*

[38] Articolul 14 din CEDO stabilește că „Bucurarea de drepturile și libertățile prevăzute în prezenta convenție este garantate fără discriminare pe motive de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau alt statut.

[39] Instrumentul de evaluare CEPEJ identifică ca risc nr. 10: *„Riscul de discriminare sau amplificare a discriminării".* Procesul de implicare a părților interesate al HUDERIA permite identificarea impactului diferențiat asupra grupurilor vulnerabile. [40] Greenblatt, R., Denison, C., Wright, B., Roger, F., MacDiarmid, M., Marks, S., Treutlein, J., Belonax, T., Chen, J., Duvenaud, D., Khan, A., Michael, J., Mindermann, S., Perez, E., Petrini, L., Uesato, J., Kaplan, J., Shlegeris, B., Bowman, S. R. și Hubinger, E. (2024). Alinierea falsă în modelele lingvistice de mari dimensiuni [preprint arXiv arXiv:2412.14093v2]. https://doi.org/10.48550/arXiv.2412.14093

Rezultate. Precizia, eficacitatea și siguranța IA generative ar trebui evaluate riguros înainte de extinderea la funcții judiciare mai sensibile.

2.2.6.3. Răspunderea statului pentru daunele cauzate de utilizarea IA generative

76. Statul ar trebui să își asume responsabilitatea pentru orice prejudiciu cauzat de erori judiciare sau defecțiuni ale sistemelor de IA generativă, în conformitate cu principiile existente privind răspunderea guvernamentală. Nici autonomia, nici complexitatea tehnologică a IA generative nu ar trebui invocate pentru a scuti statul de obligația sa de a acorda despăgubiri.

2.2.6.4. Principiul echității și eficienței procedurale

77. Introducerea IA în administrarea justiției nu ar trebui să conducă la o deteriorare a garanțiilor procedurale sau la o afectare a protecției judiciare efective; dimpotrivă, ar trebui să consolideze drepturile procedurale și eficacitatea judiciară. De exemplu, ar trebui să îmbunătățească accesul la instanță, să ofere un acces mai bun la probe sau să îmbunătățească mijloacele de prezentare a cauzei. În plus, implementarea IA generative ar trebui să conducă la îmbunătățiri măsurabile în ceea ce privește timpul de răspuns, claritatea comunicării, coerența deciziilor și eficiența gestionării cauzelor. Instanțele ar trebui să păstreze capacitatea de a reveni la sistemele anterioare în cazul în care IA generativă nu îmbunătățește în mod obiectiv serviciile judiciare. Evaluările periodice ar trebui să verifice respectarea acestui principiu.[41]

3. GLOSAR

Principiul neutralității tehnologice

Este descris în general ca libertatea indivizilor și a organizațiilor de a alege tehnologia cea mai adecvată și potrivită nevoilor și cerințelor lor pentru dezvoltare, achiziție, utilizare sau comercializare, fără a depinde de cunoștințele implicate sub formă de informații sau date. [42]

Regularizatori de echitate în timpul antrenării modelului

Tehnici matematice specifice, cum ar fi:

- Regularizatori de paritate demografică: penalizează modelul atunci când ratele de predicție diferă semnificativ între grupurile demografice
- Regularizatori de cote egalizate: asigură rate similare de rezultate pozitive reale și rezultate pozitive false în toate grupurile protejate
- Constrângeri individuale de echitate: garantează că indivizi similari beneficiază de un tratament similar
- Eliminarea prejudecăților contradictorii: utilizarea rețelelor contradictorii pentru a elimina informațiile despre caracteristicile protejate din reprezentările învățate

[41] Indicatorii de evaluare ar trebui să includă sondaje privind satisfacția utilizatorilor, compararea indicatorilor de performanță cu sistemele pre-IA, feedback-ul părților interesate din partea judecătorilor, personalului instanțelor, avocaților și cetățenilor, precum și evaluarea îmbunătățirilor calendarului procedural.
[42] A se vedea: https://icannwiki.org/Technology_neutrality